Utbildningsutskottets betänkande

1978/79:26

med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt gäller vissa frågor rörande medicinsk utbildnings- och forskningsverksamhet i Stockholmsområdet m. m. jämte motion

Propositionen

I propositionen 1978/79:100 bilaga 12 har regeringen (utbildningsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Wikström under punkten D 17 Medicinska fakulteterna (s. 547–556) såvitt nu är i fråga föreslagit riksdagen att

1. bekräfta tidigare fastslagen princip om koncentration av mer speciell utbildnings- och forskningsverksamhet i Stockholmsområdet (hemställan 3),
2. godkänna riktlinjer för överflyttning av viss medicinsk utbildnings- och forskningsverksamhet till två sjukhus i Stockholmsområdet i enlighet med vad som förordats i propositionen (hemställan 4), m. m.

Enligt ett år 1977 mellan staten och Stockholms läns landstingskommun träffat avtal om läkarutbildning och forskning i Stockholms län (LUA 77 Stockholm), vilket gäller under åren 1977 och 1978, är kliniker och laboratorier vid Serafimerlasarettet upplåtna för grundläggande utbildning för läkarexamen samt för forskning, inklusive forskarutbildning vid Karolinska institutet. På grundval av avtalet upplåts även Huddinge sjukhus i dess helhet samt kliniker eller andra enheter vid Roslagstulls, S:t Görans, Sabbatsbergs, S:t Eriks och Danderyds sjukhus samt vid Södersjukhuset. I propositionen 1978/79:107 har regeringen lagt fram förslag om förlängning av LUA 77 att med visst undantag gälla även under år 1979.

Stockholms läns landstingskommun har beslutat att lägga ned Serafimerlasarettet. Staten och landstingskommunen har därför träffat en överenskommelse om var den utbildning och forskning som bedrivs vid Serafimerlasarettet bör placeras. Överenskommelsen innebär bl. a., att utbildningen för 90 läkarstuderande årligen förs över till Danderyds sjukhus fr. o. m. vårterminen 1980 och att fem tjänster som professor eller biträdande professor flyttas över till Huddinge sjukhus. Vissa övergångsåtgärder skall vidtas. Enligt överenskommelsen skall vidare staten till Stockholms läns landstingskommun betala investeringsbidrag om 10 milj. kr. i kostnadsläget november 1977 för erforderliga lokaler och utrustning vid Danderyds sjukhus.

Riksdagen har tidigare genom propositionen 1977/78:177 om viss ändring i sjukvårdslagen (1962:242) och överenskommelser om Karolinska sjukhuset m. m. beretts tillfälle att avge yttrande över vad som i propositionen anförts om flyttning av läkarutbildningen m. m. vid Serafimerlasarettet vid nedlägg-

ning av lasarettet. Till propositionen är fogad en bilaga 5, "Protokoll fört vid överläggningar den 30 mars 1978 mellan statens förhandlingsnämnd och företrädare för Stockholms läns landstingskommun angående frågor om investeringsersättning enligt 5 § LUA 1977 Stockholm m. m. till följd av vissa omdispositioner beträffande upplåtna enheter inom landstingsområdet." I protokollet är intaget en principöverenskommelse rörande den nuvarande läkarutbildningen m. m. vid Serafimerlasarettet. Protokollet med bilagd investeringsöverenskommelse är som Bilaga 1 fogat till detta betänkande.

Propositionen 1977/78:177 remitterades till socialutskottet, som redovisade sina ställningstaganden i Serafimerlasarettsfrågan i betänkandet 1978/79:7 (rskr 1978/79:8). I detta redogörs för Serafimerlasarettets historia och avtal rörande lasarettet m. m. Socialutskottets betänkande är som Bilaga 2 fogat till detta betänkande.

Motionen

1978/79:1333 av Gunnar Björck i Värmdö m. fl. (m, s, c, vpk) vari yrkas att riksdagen

1. *i första hand*

a) med avslag på propositionen 1978/79:100, bil. 12, punkten D 17, i vad avser Serafimerlasarettet, fasthåller vid vad riksdagen i anslutning till SoU 1978/79 :7 tidigare under innevarande riksmöte beslutat,

b) hos regeringen hemställer att denna återupptar avtalsförhandlingarna med Stockholms läns landsting under iakttagande av vad riksdagen sålunda uttalat och att regeringen därefter återkommer till riksdagen i ärendet,

c) uttalar att någon nedläggning av Serafimerlasarettet icke får ske med mindre huvudmannen uppfyllt de förutsättningar härför som framgår av riksdagens tidigare beslut,

2. *i andra hand* – därest yrkandena under 1 icke vinner riksdagens bifall –

a) beslutar att professuren i medicin vid Serafimerlasarettet, som f. n. prövas enligt högskolelagen 19:22, vid nuvarande innehavares avgång förvandlas till en professur i medicin, särskilt cardiologi, med placering vid Karolinska sjukhuset,

b) hos regeringen hemställer att regeringen bevakar att föremål av kulturellt, kulturhistoriskt och medicinhistoriskt värde på Serafimerlasarettet, om lasarettet läggs ned, tillförs Karolinska sjukhuset,

c) hemställer att regeringen tillsammans med övriga intressenter verkar för att ett medicinhistoriskt museum kommer till stånd inom Serafimerlasarettet,

d) beslutar att de fonder som tillhört förutvarande Stiftelsen Serafimerlasarettet och nu förvaltas av Karolinska sjukhusets fondnämnd fortsättningsvis skall disponeras av Karolinska sjukhuset.

Utskottet

Utbildning på läkarlinjen, vilken är allmän utbildningslinje inom sektorn för utbildning för vårdyrken, är anordnad i Stockholm, Uppsala, Lund, Göteborg och Umeå. Utskottet ansluter sig i betänkandet 1978/79:32 till regeringens förslag om en för budgetåret 1979/80 i förhållande till innevarande budgetår oförändrad planeringsram för läkarutbildningen, dvs. 1026 antagningsplatser. Av dessa avser 370 Karolinska institutet (KI) i Stockholm.

Den nuvarande läkarutbildningskapaciteten vid KI grundar sig på beslut av 1969 års riksdag. I propositionen 1969:137 föreslogs då i enlighet med vad dåvarande universitetskanslersämbetet (UKÄ) förordat en ökning av antalet nybörjarplatser vid KI med 90. Den kliniska utbildningen för de nya studerandena föreslogs bli förlagd till främst Södersjukhuset och Danderyds sjukhus. De närmare förutsättningarna för intagningsökningen hade utretts inom UKÄ:s fakultetsberedning för medicin, odontologi och farmaci av en särskild arbetsgrupp. Dennas och därmed UKÄ:s förslag till personal- och lokalförstärkningar för intagningsökningen var i första hand inriktade på att tillgodose behovet av utbildningsresurser för att en kvalitativt tillfredställande undervisning skulle kunna anordnas under alla stadier av läkarutbildningen. Arbetsgruppen hade utifrån detta synsätt ansett sig inte ha anledning att föreslå att primärt forskningsinriktade tjänster skulle inrättas. Såvitt gäller forskningen var det enligt arbetsgruppen möjligt att i stor utsträckning repliera på redan tillgängliga och kommande resurser vid KI och dess båda stora undervisningssjukhus, Karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus.

Föredragande statsrådet anförde i denna fråga följande.

Jag övergår så till vissa frågor rörande personalorganisationen, vilka hänger samman med den här föreslagna ökningen av intagningskapaciteten. Den av universitetskanslersämbetet framlagda personalplanen innebär ett tillskott av ca 130 tjänster, av vilka närmare 50 nya läkartjänster av tjänstetyperna klinisk lärare, forskarassistent och klinisk amanuens för den kliniska utbildningen. Vägledande för förslaget, som i första hand utformats utifrån den grundläggande utbildningens behov, har varit de goda erfarenheterna av den hittillsvarande utbildningen vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus. Bakom förslaget ligger även en önskan att främja en koncentration av högt specialiserade resurser för vidareutbildning och forskning. Ämbetet framhåller också att vissa resurser erbjuds inom ramen för personalplanen för sådant forsknings- och utvecklingsarbete som normalt hänger samman med kvalificerad sjukvård. Medicinska fakulteten vid Karolinska institutet samt SACO och SFS har framfört farhågor, att utbildningen vid det nu aktuella intaget med de föreslagna resursförstärkningarna skulle bli av lägre kvalitet än vid andra undervisningssjukhus, främst beroende på avsaknaden av högre lärar- och forskartjänster. Liksom bl. a. universitetskanslersämbetet, socialstyrelsen och Svenska landstingsförbundet delar jag inte denna uppfattning. Jag finner i likhet med universitetskanslersämbetet och socialstyrelsen att den föreslagna organisationen möjliggör en fullgod läkarutbildning. I Stockholmsområdet kommer att finnas möjligheter att för mer speciell utbild-

nings- och forskningsverksamhet repliera på två högspecialiserade undervisningssjukhus – karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus. Jag vill vidare erinra om att det till de överläkartjänster, vilkas innehavare skall svara för utbildningen, inte funnits några svårigheter att rekrytera personer som är högt kvalificerade även i utbildnings- och forskningsavseende. Jag räknar med att dessa överläkare/kursledare skall beredas möjlighet att medverka i de lokala universitetsorganens arbete på samma villkor som övriga för utbildning ansvariga lärare.

Riksdagen godkände de i propositionen 1969:137 förordade riktlinjerna för ökad läkarutbildning vid KI (SU 1969:187, rskr 1969:421).

Enligt nu gällande avtal mellan staten och Stockholms läns landstingskommun (SLL) är Serafimerlasarettet och andra enheter inom landstingskommunens sjukvårdsorganisation ianspråktagna för läkarutbildning vid KI och forskning.

Under 1960-talet inriktades reformarbetet på sjukvårdsområdet bl. a. på att få en gemensam huvudman för sjukvårdens olika grenar. Ett led i detta reformarbete var överförandet år 1963 av provinsialläkarväsendet till landstingen, ett annat var landstingens övertagande år 1967 av huvudmannaskapet för den av staten bedrivna mentalsjukvården och vården av epileptiker. Ett enhetligt huvudmannaskap har ansetts ge möjligheter till en förbättrad planering av utbyggnaden inom sjukvården och en mera långtgående integration av olika vårdområden och vårdformer. För de kvarvarande statliga sjukhusen – Karolinska sjukhuset och Akademiska sjukhuset i Uppsala – har man strävat mot en samordning med verksamheten hos Stockholms läns landsting och Uppsala läns landsting. För läkarutbildningen vid KI tas Karolinska sjukhuset i anspråk.

Stockholms läns landstingskommun har för avsikt att lägga ned Serafimerlasarettet. Med anledning härav väcktes vid riksmötet 1976/77 en motion (1976/77:702) enligt vilken staten tills vidare borde åta sig ansvaret för Serafimerlasarettets fortsatta bestånd och verksamhet.

Motionen behandlades av socialutskottet som i sitt betänkande 1976/77:39 uttalade att ett återförande av Serafimerlasarettet under statligt huvudmannaskap skulle strida mot utvecklingen inom sjukvårdsområdet. Utskottet anförde i övrigt bl. a. följande.

Den kliniska utbildningen av läkare och den kliniska forskningen i vårt land bedrivs till övervägande del vid kommunala undervisningssjukhus på grundval av samarbetsavtal mellan staten och sjukvårdshuvudmännen. En grundläggande princip i dessa avtal, som innebär att sjukvårdshuvudmännen mot vissa ersättningar ställer personal, lokaler och utrustning m. m. till förfogande för utbildnings- och forskningsändamål, är att staten och sjukvårdshuvudmännen i samråd bestämmer vilka sjukvårdsenheter som skall tas i anspråk för läkarutbildningen och forskningen. Utskottet anser sig ha anledning räkna med att den strävan till samförstånd som hittintills ådagalagts, då det gäller att tillgodose läkarutbildningens och forskningens behov, kommer att prägla även de förhandlingar som krävs för en flyttning av

läkarutbildningen och forskningen från Serafimerlasarettet. Enligt utskottets mening är en förutsättning för att Serafimerlasarettet skall kunna läggas ned att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kan beredas på annat håll inom sjukvårdsområdet. Ett alternativ som bör övervägas är den av motionärerna aktualiserade lösningen med en överflyttning av verksamheten till S:t Görans sjukhus. Då frågan om hur den läkarutbildning och forskning som nu bedrivs vid Serafimerlasarettet skall tryggas i framtiden är en fråga som i enlighet med det anförda måste lösas genom förhandlingar mellan staten och Stockholms läns landsting erfordras f. n. inte någon åtgärd av riksdagen med anledning av motionen 1976/77:702.

Sedermera redovisade dåvarande regeringen i propositionen 1977/78:177 en överenskommelse mellan staten och landstingskommunen om var den utbildning och forskning som bedrivs vid Serafimerlasarettet bör placeras. Överenskommelsen innebär bl. a. att utbildningen för 90 läkarstuderande årligen förs över till Danderyds sjukhus fr. o. m. vårterminen 1980 och att fem tjänster som professor eller biträdande professor flyttas över till Huddinge sjukhus. Enligt överenskommelsen skall staten till Stockholms läns landstingskommun betala investeringsbidrag om 10 milj. kr. i kostnadsläget november 1977 för erforderliga lokaler och utrustning vid Danderyds sjukhus.

Vidare har i protokollet med överenskommelsen intagits, 3 § 3 mom., en bestämmelse om forskning som har följande lydelse.

3. Vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus skall kunna förekomma viss forskning och forskarutbildning. Staten förklarar sig dock ej ställa krav på särskilda resurser i form av apparatur och/eller lokalyta för forskning vid dessa sjukhus. För sådana forskningsaktiviteter som kräver särskilda resurser hänvisas till karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus.

Vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus skall ej vara placerad tjänst som professor eller biträdande professor vid Karolinska institutet. Ej heller skall där placeras annan statlig forskningstjänst, om ej överenskommelse därom träffas mellan SLL och institutet eller forskningsråd.

Protokollsanteckning

SLL avser att av sin totala driftersättning från staten enligt LUA låta viss del täcka kostnader för forskning vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus. SLL avser dock ej att vid kommande förhandlingar åberopa denna omständighet som grund för ökad total driftersättning enligt LUA.

Propositionen såvitt den avsåg nämnda överenskommelse och i denna fråga väckta motioner behandlades av socialutskottet i betänkandet 1978/79:7 (rskr 1978/79:8). Socialutskottet erinrade om sitt tidigare uttalande att en förutsättning för att Serafimerlasarettet skulle kunna läggas ned vore att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kunde beredas på annat håll inom Stockholms sjukvårdsområde. Enligt socialutskottets mening hade det inte inträffat någon omständighet som gav anledning till ändrat ställningstagande i frågan. Riksdagen delade denna uppfattning och gav som sin mening regeringen till känna vad socialutskottet anfört.

I propositionen 1978/79:100 har nu frågan åter tagits upp. Det slås i propositionen fast att det sedan en tid föreligger beslut om att lägga ned Serafimerlasarettet. En samlad granskning av frågan utifrån statsfinansiella, utbildningsmässiga och sjukvårdspolitiska utgångspunkter visar enligt föredragande statsrådets mening att utbildningen bör flyttas från Serafimerlasarettet till Danderyds sjukhus och forskningen till Huddinge sjukhus enligt regeringens förslag i propositionen 1977/78:177.

Regeringen föreslår riksdagen dels att bekräfta 1969 års princip om koncentration av mer speciell utbildnings- och forskningsverksamhet till två sjukhus i Stockholmsområdet, dels att i anslutning därtill godkänna att utbildningen och forskningen vid Serafimerlasarettet flyttas över till andra sjukhus på sätt som förordats i budgetpropositionen.

I motionen 1978/79:1333 yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag. Frågan är nu, anför motionärerna, om den av sjukvårdsförvaltningen anhängiggjorda nedläggningen av Serafimerlasarettet skall resultera i att Karolinska institutet berövas sitt äldsta, men ännu fullt verksamma, undervisningssjukhus, så att i huvudsak endast två stora sjukhusenheter blir kvar. Socialutskottet har i sina båda ställningstaganden hävdat att om sjukvårdshuvudmannen vill lägga ned sjukvården vid ett av de tre undervisningssjukhusen, så skall något annat sjukhus inom landstingsområdet – så som det varit tänkt alltsedan 1947 – överta de uppgifter inom medicinsk utbildning och forskning som hittills åvilat Karolinska institutets institutioner på Serafimerlasarettet, varvid den till dessa uppgifter knutna personalen gemensamt skall överflyttas till det andra sjukhuset, vilket dessförinnan skall ha försetts med för sådana uppgifter erforderliga resurser, likvärdiga med dem som f. n. finns vid Serafimerlasarettet. Någon försämring av verksamhetens omfattning, karaktär och kvalitet får icke bli följden av den av sjukvårdshuvudmannens ensidiga beslut förorsakade överflyttningen. Statens intresse måste rimligtvis främst vara, fortsätter motionärerna, att den hittills framgångsrika verksamheten vid Serafimerlasarettet fortsätter utan de besvär en förflyttning alltid medför.

Under rubriken kostnadsaspekten anförs i motionen att det är synnerligen tveksamt om staten skall bidra med några som helst investeringskostnader för en flyttning av forskning och undervisning från Serafimerlasarettet till annat sjukhus, när staten inte påfordrat eller har någon glädje av en sådan nödtvungen förflyttning för de ändamål staten har att slå vakt om, nämligen forskning och utbildning. "Inga som helst juridiska eller ekonomiska konsekvenser kan anhängiggöras om Serafen-institutionerna, vid en nedläggning av det nu till annan sjukvårdshuvudman utlämnade lasarettet, med sina forsknings- och utbildningsuppgifter skulle överföras till något annat sjukhus", anför motionärerna.

Med anledning av vad i budgetpropositionen med hänvisning till propositionen 1969:137 anförs i frågan om koncentration av mer speciell utbildnings- och forskningsverksamhet i Stockholmsområdet påpekas i motionen

att Serafimerlasarettets del av undervisningen omfattar i huvudsak de två stora grundläggande ämnena medicin och kirurgi jämte hithörande servicediscipliner anestesiologi, klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi, klinisk kemi och röntgenologi. Dessa ämnen är inte i något avseende speciella, och hänvisningen till propositionen 1969:137 och riksdagens beslut med anledning av denna är därför felaktig. Motionärerna framhåller att den aktiva forskningen bedrivs av de personer som är anställda som lärare vid undervisningsklinikerna och att de kliniska professorerna måste vara där patienterna, de övriga lärarna och studenterna finns.

I fråga om forskningen och behovet av forskningsanknytning påpekar motionärerna att en strävan bör vara att all klinisk utbildning har samband med forskning. Att ett sådant samband inte finns på Södersjukhuset och vissa kliniker vid Danderyds sjukhus har sin grund i att undervisningen där tillkommit som ett provisorium och rimligtvis varit avsedd att avvecklas, om och när en neddragning av utbildningskapaciteten i landet blir aktuell. Vidare anför motionärerna följande.

Den preliminära förhandlingsöverenskommelsen innehåller några till intet förpliktande uttalanden om att vissa forskningsmedel kan ställas till förfogande för sådan enklare forskning vid Danderyds sjukhus och Södersjukhuset, som inte kräver några resurser i fråga om lokaler och utrustning. Det framgår vidare att sådana medel måste avräknas från vad som eljest skulle kommit övriga undervisningskliniker till del. Envar som följt diskussionerna i fakulteten under gångna år – där vädjanden från Södersjukhusklinikerna mötts av ett nära nog kompakt motstånd – vet att en sådan premiss är mycket orealistisk. Men härtill kommer att huvudparten av all klinisk forskning sker på grundval av anslag från forskningsråd eller fonder. De yngre forskarna, som i realiteten utför det mesta forskningsarbetet, torde ha små chanser att kunna konkurrera om dylika anslag om de är verksamma på kliniker, som icke utgör "professors"-institutioner. Det är också självklart, att hittills utgående anslag till grupper, bestående av en "etablerad" forskare och några yngre läkare kommer att reduceras eller indragas, om gruppen bryts upp och splittras och föremålet för dess verksamhet – patientmaterialet – skingras.

Rektorsämbetet vid KI har i skrivelse den 15 februari 1979 framhållit att det föreliggande förslaget till avtal enligt rektorsämbetets mening på bästa sätt tillgodoser riksdagens klart deklarerade mening om en sammanhållen utbildning och forskning. Rektorsämbetet ställer sig alltså bakom regeringens förslag.

För egen del vill utskottet anföra följande.

Vid KI finns nu inrättade fem professurer – varav tre tidigare med tjänstebenämningen biträdande professor – som är förenade med tjänst som överläkare vid Serafimerlasarettet, nämligen i medicin resp. kirurgi, klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi och klinisk kemi. Professurerna i medicin samt i klinisk bakteriologi och klinisk fysiologi prövas f. n. enligt 19 kap. 22 § högskoleförordningen.

Med anledning av vad i motionen 1978/79:1333 anförts beträffande hänvisningen i budgetpropositionen till 1969 års riksdagsbeslut om koncen-

tration av mer speciell utbildnings- och forskningsverksamhet i Stockholmsområdet till Huddinge sjukhus och Karolinska sjukhuset har alltså utskottet först kunnat konstatera att tre av ifrågavarande professurers inriktning f. n. prövas. Det framtida ämnesområdet för resp. professur är alltså i dag obekant. Det kan måhända råda delade meningar om huruvida ämnesområdena för de två andra professurerna omfattas av 1969 års riksdagsbeslut eller ej. Detta bör emellertid inte hindra att riksdagen nu i enlighet med regeringens önskemål bekräftar det då fattade koncentrationsbeslutet. Utskottet föreslår alltså att så sker.

Utskottet kan i ärendet göra ytterligare ett konstaterande.

Huvudmannen, Stockholms läns landstingskommun, har vid behandling av budgeten för åren 1978–1982 beslutat att Serafimerlasarettet skall läggas ned den 20 januari 1980. Utskottet anser sig inte böra framföra synpunkter på detta huvudmannens beslut.

Serafimerlasarettet står alltså efter nämnda tidpunkt inte längre till förfogande för läkarutbildning och medicinsk forskning.

Läkarutbildningens framtida dimensionering prövas för närvarande. Någon omedelbar reducering av läkarutbildningskapaciteten vid KI är inte aktuell såvitt nu kan bedömas.

Som framgår av det föregående har riksdagen uttalat (SoU 1978/79:7, rskr 1978/79:8) "att en förutsättning för att Serafimerlasarettet skall kunna läggas ned är att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kan beredas på annat håll inom Stockholms sjukvårdsområde".

I budgetpropositionen föreslår nu regeringen att riksdagen omprövar sitt beslut om lokalmässigt sammanhållen utbildning och forskning. Enligt föredragande statsrådets mening har en förnyad granskning utifrån statsfinansiella, utbildningsmässiga och sjukvårdspolitiska utgångspunkter visat att utbildningen bör flyttas till Danderyds sjukhus och resurser för den av professorstjänsternas innehavare bedrivna forskningen tillhandahållas vid Huddinge sjukhus.

KI har i skrivelse till regeringen den 6 mars 1978 framlagt förslag om den framtida placeringen av de vid Serafimerlasarettet befintliga forskningsresurserna. Mot bakgrund av den specialisering som skett vid Huddinge sjukhus och de lokalresurser som tillförts detta sjukhus finner KI det vara naturligt och angeläget att resurser för klinisk forskning i större utsträckning än vad som hittills varit möjligt placeras vid Huddinge sjukhus så att sjukhuset kan utnyttjas för klinisk forskning i lika hög grad som det andra stora undervisningssjukhuset i Stockholmsområdet, Karolinska sjukhuset. Enligt KI:s synsätt innebär en koncentration av befintliga forskningsresurser till två stora enheter ett för KI och samhället mer optimalt resursutnyttjande än en utspridning av dessa på ett flertal sjukhus. Sammanfattningsvis anser KI att tjänsterna som professor och biträdande professor bör flyttas huvudsakligen till Huddinge sjukhus.

I skrivelse till utskottet har KI bekräftat sin uppfattning.

Genom information som företrädare för statens förhandlingsnämnd och Stockholms läns landstingskommun lämnat utskottet har bekräftats att alternativet "sammanhållen utbildning och forskning" måste förutsättas bli för staten mycket kostnadskrävande. Det nuvarande statsfinansiella läget talar mot att staten påtar sig dessa ökade kostnader.

Utbildningsutskottet har under hänsynstagande härtill och inte minst till vad KI anfört i ärendet samt den i den preliminära överenskommelsen mellan staten och landstinget intagna föreskriften om forskningsmöjligheter vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus funnit sig böra föreslå att riksdagen nu godkänner vad regeringen i propositionen 1978/79:100 förordat i fråga om flyttning av läkarutbildningen och forskningen vid Serafimerlasarettet.

Med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter anser utskottet det lämpligt att de nuvarande innehavarna av de två vid KI inrättade professurerna i kirurgi och klinisk kemi, vilka f. n. är förenade med överläkartjänster vid Serafimerlasarettet, vid lasarettets nedläggning bereds tillfälle att tjänstgöra som överläkare vid Karolinska sjukhuset. Det ankommer på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för en sådan övergångsvis anordning.

Utskottet anser inga hinder föreligga för regeringen att nu godkänna det avtal som har slutits mellan statens förhandlingsnämnd och Stockholms läns landsting.

Det anförda innebär att utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet 1 i motionen 1978/79:1333.

Tjänsten som professor i medicin vid KI, vilken f. n. är förenad med tjänst som överläkare vid Serafimerlasarettet, prövas som utskottet tidigare redovisat enligt 19 kap. 22 § högskoleförordningen. I motionen 1978/79:1333 yrkas att riksdagen nu skall besluta att denna professur vid nuvarande innehavarens avgång skall ändras till en professur i medicin, särskilt kardiologi, med placering vid Karolinska sjukhuset. Utskottet är för sin del inte berett föregripa resultatet av den pågående prövningen. Utskottet avstyrker motionen 1978/79:1333 yrkandet 2 a och förutsätter härvid att regeringen kommer att underställa riksdagen ärendet.

I motionen yrkas också att riksdagen hemställer att regeringen tillsammans med övriga intressenter verkar för att ett medicinhistoriskt museum kommer till stånd inom Serafimerlasarettet. Enligt motionen har landstinget funnit lämplig placering vara Serafimerlasarettet, om detta tas ur drift.

År 1955 öppnades i huset Åsögatan 146 i Stockholm det s. k. Medicinhistoriska museet. Huvudman för museiverksamheten är f. n. Föreningen medicinhistoriska museets vänner. En särskild arbetsgrupp som tillsatts av landstingsrådsberedningen i Stockholm har utrett hur det medicinhistoriska museet i framtiden bör vara organiserat och i vilka lokaler det kan inrymmas. Huvudman för museet bör enligt arbetsgrupen vara en för ändamålet särskilt bildad stiftelse. Utskottet har inhämtat att det är avsikten att denna stiftelse skall inrättas. För museets räkning avses numera ytterligare utrymmen bli upplåtna i fastigheten på Åsögatan.

Då lokalfrågan för Medicinhistoriska museets föremålssamlingar numera synes komma att få en lösning anser utskottet att det saknas anledning för riksdagen att framföra synpunkter i denna fråga. Utskottet avstyrker därför yrkandet 2 c i motionen 1978/79:1333.

I motionen 1978/79:1333 erinras om att det vid Serafimerlasarettet finns åtskilliga föremål av betydande kulturellt, kulturhistoriskt och medicinhistoriskt intresse. Föremålen bör, anser motionärerna, tillföras Karolinska sjukhuset. Riksdagen bör hemställa att regeringen bevakar att så sker. Om det medicinhistoriska museet skulle få lokaler i någon av Serafimerlasarettets byggnader är det, framhåller vidare motionärerna, naturligt att föremålen deponeras där.

Det är naturligtvis angeläget att det framtida omhänderhavandet av äldre, av stat, kommun eller landstingskommun ägda inventarier av affektionsvärde och/eller kulturhistoriskt intresse samt deponerade inventarier vid Serafimerlasarettet sker så att de inte onödigtvis skingras. Huruvida de helt eller delvis bör förvaras på Karolinska sjukhuset eller införlivas med Medicinhistoriska museets samlingar måste prövas av vederbörande intressenter och är enligt utskottets uppfattning inte någon fråga som riksdagen bör anföra synpunkter på. Yrkandet 2 b i motionen 1978/79:1333 bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Slutligen har i samma motion tagits upp frågan om dispositionen av till Serafimerlasarettet donerade fonder som nu förvaltas av en fondnämnd vid Karolinska sjukhuset. Utskottet anser att riksdagen inte bör framföra några synpunkter i denna fråga, varför utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet 2 d i motionen 1978/79:1333.

I enlighet med vad dåvarande statsrådet Troedsson har anmält i propositionen 1977/78:177 förordas i budgetpropositionen att en personlig tjänst inrättas som professor i medicin vid Karolinska institutet, förenad med tjänst som överläkare vid Karolinska sjukhuset, för professorn Gunnar Biörck. Utskottet tillstyrker förslaget.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bekräftar tidigare fastslagen princip om koncentration av mer speciell utbildnings- och forskningsverksamhet i Stockholmsområdet,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 och med avslag på motionen 1978/79:1333 yrkandet 1 godkänner riktlinjer för överflyttning av viss medicinsk utbildnings- och forskningsverksamhet till två sjukhus i Stockholmsområdet i enlighet med vad som förordats i propositionen,
3. att riksdagen beträffande tjänst som professor i kirurgi och tjänst som professor i klinisk kemi som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. att riksdagen beträffande omprövning av professur i medicin avslår motionen 1978/79:1333 yrkandet 2 a,
5. att riksdagen beträffande medicinhistoriskt museum avslår motionen 1978/79:1333 yrkandet 2 c,
6. att riksdagen beträffande omhänderhavande av vissa föremål avslår motionen 1978/79:1333 yrkandet 2 b,
7. att riksdagen beträffande dispositionen av fonder avslår motionen 1978/79:1333 yrkandet 2 d,
8. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:100 bemyndigar regeringen att vid Karolinska institutet inrätta en personlig tjänst som professor i medicin i enlighet med vad som förordats i propositionen.

Stockholm den 4 april 1979

På utbildningsutskottets vägnar
STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Bengt Wiklund (s), Sven Johansson (c), Lars Gustafsson (s), Roland Sundgren (s), Gösta Karlsson (c), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Christina Rogestam (c), Jörgen Ullenhag (fp), Åke Gillström (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m)[1] och Ylva Annerstedt (fp).

[1] Gunnar Biörck i Värmdö (m) har ej deltagit i behandlingen av ärendet såvitt avser frågan om en personlig professur för honom.

Reservation

av Gunnar Biörck i Värmdö (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar "Det kan måhända råda delade meningar" och på s. 10 slutar "yrkandet 2 d i motionen 1978/79:1333" bort ha följande lydelse:

Vid Serafimerlasarettet har under de senaste femtio åren en mängd "mer speciella" kliniska verksamheter utvecklats, först eller bland de allra första i landet. Hit hör neurokirurgi, plastikkirurgi, transplantationskirurgi, endokrinologi, pacemakervård, klinisk farmakologi, medicinsk databehandling samt särskilda enheter för vård av patienter med hjärtinfarkt resp. slaganfall. De mera utrymmeskrävande av dessa enheter har senare överförts till andra sjukhus, främst KS och Huddinge sjukhus. Denna utveckling har varit fullt naturlig, när det gällt "mer speciella", särskilt utrymmeskrävande enheter av regionvårdskaraktär, sådana som de fyra förstnämnda. I andra fall är

emellertid sjukvårdsbehovet sådant (bl. a. av beredskapsskäl) att utvecklingen i stället gått mot ett införlivande av decentraliserade enheter inom den ordinarie sjukvårdsorganisationen (t. ex. hjärtinfarkt- och slaganfallavdelningar). Uppenbart är emellertid, att varken den medicinska eller den kirurgiska kliniken vid Serafimerlasarettet eller de kliniskt-fysiologiska och kliniskt-kemiska laboratorierna där kan hänföras till de verksamheter av "mer speciell" karaktär, om vilka 1969 års riksdagsbeslut handlar. Det är därför fullt möjligt att samtidigt *både* "bekräfta" den i sagda riksdagsbeslut uttalade koncentrationsidén *och* fastslå att den icke är tillämplig på de aktuella enheterna vid Serafimerlasarettet.

Utskottet kan i ärendet göra ytterligare ett konstaterande.

Huvudmannen, Stockholms läns landstingskommun, har vid behandling av budgeten för åren 1978–1982 *ensidigt* beslutat att "lägga ned" Serafimerlasarettet den 20 januari 1980. Detta beslut har fattats med full kännedom om vad socialutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1976/77:39 (s. 4–5) uttalat om att riksdagen förväntade sig att landstinget i de kommande förhandlingarna skulle visa *en strävan till samförstånd* och att *en förutsättning* för att lasarettet skulle kunna läggas ned vore *"att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning* kan beredas på annat håll inom sjukvårdsområdet". I de förhandlingar, som försiggått och som resulterat i en preliminär överenskommelse, har det icke varit möjligt att uppnå samförstånd om de villkor som riksdagen uttalat. Från huvudmannens sida har helt oskäliga kostnadskrav framställts i akt och mening att omöjliggöra den lösning av frågan på det sätt riksdagen anvisat, och statens förhandlingsnämnd har i denna omgång icke förmått hävda statens intressen.

Av skäl, som anförts i motion 1978/79:1333, och av vilka några i korthet refereras på s. 6–7 i detta betänkande samt i övrigt även socialutskottets betänkande 1978/79:7, skulle det i överenskommelsen föreslagna arrangemanget att Serafimerlasarettets studenter skickas till Danderyds sjukhus och dess professorer till Huddinge innebära ett totalt brott mot såväl högskolelagens anda och bokstav som mot riksdagens två gånger tidigare uttalade mening. Riksdagen kan inte rimligen motståndslöst låta sig "köras över" av företrädare för andra intressen. Det måste alltid finnas möjligheter för statsmakterna i en förhandlingssituation att i sista hand hävda sin mening, även om motparten öppnat spelet genom att *ensidigt* fatta beslut i frågor, som i sak berör båda parterna. Vad föredraganden i proposition 1978/79:100 anfört om "kostnadsaspekterna" har icke dokumenterats på ett sätt, som möjliggjort en saklig prövning inom utskottet, och de föredragningar från förhandlingsparternas sida, som ägt rum inför utskottet, har icke övertygat utskottet om rimligheten av vare sig beräkningsgrunderna eller de anförda beloppen.

Då ej heller de övriga omständigheter som departementschefen anfört har visat sig utgöra hållbara skäl för riksdagen att frångå sitt två gånger tidigare gjorda ställningstagande i saken, föreslår utskottet riksdagen att bifalla

motionen 1978/79:1333, yrkandet 1 (a–c) och avslå propositionen 1978/79:100 i motsvarande del. Vid bifall till sagda motionsyrkande bortfaller yrkanden under 2 (a–d).

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med avslag i denna del på propositionen 1978/79:100 och med bifall till motionen 1978/79:1333 yrkandet 1 (a–c) bekräftar sitt i anslutning till SoU 1978/79:7 tidigare under innevarande riksmöte fattade beslut rörande villkoren för en överflyttning av medicinsk utbildning och forskning från Serafimerlasarettet till annat sjukhus inom Stockholmsområdet och hos regeringen hemställer att nya förhandlingar upptas med Stockholms läns landsting i saken samt att regeringen därefter återkommer till riksdagen i ärendet,

Bilaga 1

Protokoll, fört vid överläggningar den 30 mars 1978 mellan statens förhandlingsnämnd och företrädare för Stockholms läns landstingskommun angående frågor om investeringsersättning enligt 5 § LUA 1977 Stockholm m. m. till följd av vissa omdispositioner beträffande upplåtna enheter inom landstingsområdet

Närvarande:

Statens förhandlingsnämnd (SFN) Svante Englund, Bengt Söderqvist, Lars Ekholm, Gunnar Petri, Sture Jansson

Stockholms läns landstingskommun (SLL) Nils Bergkvist, Tord Bergstedt, Ulf Lagerström, Ulf Lennartsson, Lars Ytterborn

1 §

1. Enligt protokollsanteckning till 6 § det den 7 november 1972 mellan staten och SLL träffade avtalet om läkarutbildning i Stockholms län skall parterna taga upp särskilda förhandlingar om tillhandahållandet av resurser för läkarutbildningen och forskningen inom kommunens sjukvårdsorganisation efter det att Serafimerlasarettet icke längre står till förfogande.

2. Stockholms läns landsting har vid behandling av budgeten för åren 1978–1982 beslutat att Serafimerlasarettet skall läggas ner den 20 januari 1980.

SLL:s förvaltningsutskott har i skrivelse i oktober 1977 hos regeringen hemställt om förhandlingar om den framtida förläggningen av Serafimerlasarettets befintliga resurser för läkarutbildning m. m.

Till förvaltningsutskottets skrivelse finns fogad bl. a. en den 17 juni daterad utredning om förläggning av läkarutbildningen vid Serafimerlasarettet vid en nedläggning av sjukhuset under budgetåret 1979/80. Utredningen har gjorts av en arbetsgrupp med företrädare för karolinska institutet, SLL:s hälso- och sjukvårdsnämnd samt nämnden för undervisningssjukhusens utbyggande (NUU).

Arbetsgruppen, som ej haft till uppgift att ta ställning till en placering av den nuvarande forskningsverksamheten vid Serafimerlasarettet, föreslår en överflyttning till Danderyds sjukhus av nuvarande läkarutbildning vid Serafimerlasarettet och, såvitt avser klinisk propedeutik, vid S:t Eriks sjukhus.

Regeringen har den 22 december 1977 förordnat att handlingarna i ärendet skall överlämnas till SFN.

Bilaga 1

2 §

1. Kungl. Maj:t uppdrog den 30 juni 1972 åt dåvarande universitetskanslersämbetet (UKÄ) att i samråd med socialstyrelsen, NUU, SFN och SLL utarbeta en långsiktig plan för placeringen och inriktningen av forskningsoch utbildningsresurserna vid Serafimerlasarettet.

För genomförande av utredningsuppdraget tillsatte UKÄ en utredning (Serafenutredningen) som avgav betänkandet Framtida förläggning av Serafimerlasarettets utbildnings- och forskningsresurser (UKÄ-rapport nr 2/1974). Efter remissbehandling överlämnade UKÄ med egna ställningstaganden betänkandet till Kungl. Maj:t med skrivelse den 11 september 1974.

2. Karolinska institutet har i skrivelse den 6 mars 1978 till regeringen sammanfattningsvis uttalat

att professurerna vid Serafimerlasarettet bör flyttas huvudsakligen till Huddinge sjukhus,

att grundutbildningen bör flyttas till Danderyds sjukhus och att därför erforderliga lokaler bör byggas,

och att samtliga undervisningskliniker bör få forskningsanknytning

3. Chefen för utbildningsdepartementet har den 16 mars 1978 förordnat att bl. a. de i 1. och 2. avsedda handlingarna i ärendet skall överlämnas till SFN.

3 §

1. Enligt 1 § 2. LUA 77 Stockholm bestämmer parterna i samråd vilka enheter inom sjukvårdsorganisationen som skall tagas i anspråk för läkarutbildning och för forskning.

2. Parterna enas om att den vid Serafimerlasarettet för närvarande bedrivna läkarutbildningen jämte utbildningen i klinisk propedeutik vid S:t Eriks sjukhus vårterminen 1980 skall överflyttas till Danderyds sjukhus, medan tjänsterna som professor i medicin och kirurgi samt som biträdande professor i klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi och klinisk kemi skall placeras vid Huddinge sjukhus. Dock skall övergångsvis tjänsten som biträdande professor i klinisk bakteriologi placeras vid Roslagstulls sjukhus att överföras till Huddinge sjukhus senast samtidigt med infektionskliniken.

Om staten så begär, skall förhandlingar upptagas om annan placering än vid Huddinge sjukhus av tjänsterna som biträdande professor i klinisk fysiologi och klinisk kemi.

3. Vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus skall kunna förekomma viss forskning och forskarutbildning. Staten förklarar sig dock ej ställa krav på särskilda resurser i form av apparatur och/eller lokalyta för forskning vid dessa sjukhus. För sådana forskningsaktiviteter som kräver särskilda resurser hänvisas till karolinska sjukhuset och Huddinge sjukhus.

Bilaga 1

Vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus skall ej vara placerad tjänst som professor eller biträdande professor vid karolinska institutet. Ej heller skall där placeras annan statlig forskningstjänst, om ej överenskommelse därom träffas mellan SLL och institutet eller forskningsråd.

Protokollsanteckning

SLL avser att av sin totala driftersättning från staten enligt LUA låta viss del täcka kostnader för forskning vid Södersjukhuset och Danderyds sjukhus. SLL avser dock ej att vid kommande förhandlingar åberopa denna omständighet som grund för ökad total driftersättning enligt LUA.

4 §

1. Enligt 5 § 3. LUA 77 Stockholm är staten, om enhet inom SLL:s sjukvårdsorganisation icke längre skall tagas i anspråk för läkarutbildning och forskning, berättigad att vid avtalstidens slut kräva åter så stor del av de av SLL enligt LUA 77 och tidigare motsvarande avtal uppburna investeringsersättningarna som då återstår efter på visst sätt bestämda avskrivningar.

2. I investeringsöverenskommelsen den 7 november 1972 enligt 3 § 1. LUA Stockholm samma dag angavs särskilt att SLL vid överflyttning av läkarutbildning och forskning i patologi från Sabbatsbergs till Huddinge sjukhus skulle återbetala restvärdet av statliga ersättningar enligt överenskommelsen för ombyggnad av byggnaden för patologi vid Sabbatsbergs sjukhus. Ifrågavarande överflyttning ägde rum år 1976.

3. Numera tages Sabbatsbergs sjukhus i anspråk endast för läkarutbildning i obstetrik och gynekologi samt för obduktionsundervisning.

4. SLL har gentemot statens krav på återbetalning av investeringskostnader för Serafimerlasarettet åberopat jämkningsregeln i 5 § 3. andra stycket LUA 77 Stockholm under påpekande bl. a. att SLL endast hyr byggnaderna av Stockholms kommun, som förvärvade dem enligt avtal med staten år 1948, samt att upprustningen under 1960-talet gjorts under förutsättning att lasarettet skulle avvecklas senast den 31 december 1976.

5 §

Parterna enas om en överenskommelse nr 2 om statlig investeringsersättning enligt 5 § 1. LUA 77 Stockholm av den lydelse som framgår av bilaga 1 till detta protokoll

En återbetalningsregel motsvarande 5 § 3. LUA 77 Stockholm skall tillämpas på den investeringsersättning som staten utger enligt den sålunda träffade överenskommelsen.

Bilaga 1

6 §

Överflyttning av forskningsresurserna vid Serafimerlasarettet till Huddinge sjukhus skall ej föranleda krav från staten på särskilda investeringar eller från SLL på särskild investeringsersättning.

7 §

Vad i detta protokoll överenskommits gäller under förbehåll av godkännande av regeringen och av Stockholms läns landsting genom beslut som vinner laga kraft.

Detta protokoll är upprättat i två exemplar, av vilka parterna tagit var sitt.

Vid protokollet
Sture Jansson

Justeras

Svante Englund *N. Bergkvist*

Bilaga 2

Socialutskottets betänkande

1978/79:7

med anledning av propositionen 1977/78:177 om viss ändring i sjukvårdslagen (1962:242) och överenskommelser om karolinska sjukhuset, m. m., såvitt avser fråga om flyttning av viss läkarutbildning m. m. vid nedläggning av Serafimerlasarettet, jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1977/78:177 har regeringen (socialdepartementet) – efter föredragning av statsrådet Troedsson – såvitt nu är i fråga, berett riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad i propositionen anförts om flyttning av viss läkarutbildning m. m. vid nedläggning av Serafimerlasarettet (p. 5 i hemställan i propositionen).

Enligt avtal mellan staten och Stockholms läns landstingskommun är Serafimerlasarettet och andra enheter inom landstingskommunens sjukvårdsorganisation ianspråktagna för läkarutbildning och för forskning. Enligt ett i propositionen intaget protokoll från överläggningar mellan statens förhandlingsnämnd och företrädare för Stockholms läns landstingskommun har en principöverenskommelse träffats om att bl. a. läkarutbildningen vid Serafimerlasarettet vårterminen 1980 skall överflyttas till Danderyds sjukhus under det att de vid Serafimerlasarettet placerade tjänsterna som professor i medicin och kirurgi samt som biträdande professor i bakteriologi, klinisk fysiologi och klinisk kemi skall placeras vid Huddinge sjukhus. Statsrådet Troedsson anför i propositionen bl. a. att hon anser – efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet – att uppgörelsen om viss omdisposition inom de för läkarutbildningen m. m. upplåtna enheterna inom Stockholms läns landstingsområde bör godtas och att det ankommer på regeringen att för statens del godkänna ovannämnt protokoll jämte en vid detsamma fogad investeringsöverenskommelse.

Propositionen i övrigt har behandlats av riksdagen under 1977/78 års riksmöte (SoU 1977/78:44, rskr 1977/78:380).

I samband med här aktuell del av propositionen behandlar utskottet två med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen motionen 1977/78:1976 och motionen 1977/78:1979.

I ärendet har inkommit ett antal skrivelser.

Bilaga 2

Motionsyrkandena

I motionen 1977/78:1976 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) hemställs

1. att riksdagen med anledning av proposition 1977/78:177 ger regeringen till känna att förhandlingsöverenskommelsen med Stockholms läns landsting rörande åtgärder i händelse av Serafimerlasarettets nedläggning icke bör godtagas i föreliggande skick utan återförvisas till statens förhandlingsnämnd under iakttagande av vad i motionen anföres *dels* om villkoren för en överflyttning av undervisningen och forskningen vid Serafimerlasarettet till annat sjukhus inom landstingsområdet, *dels* beträffande professorstjänster, som är under prövning enligt högskoleförordningens 19 kapitel,

2. att riksdagen uttalar att de förslag vartill förnyade förhandlingar kan leda underställs riksdagen.

I motionen 1977/78:1979 av Inga Lantz m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen uttalar att den i propositionen föreslagna uppdelningen av undervisning och forskning mellan Danderyds och Huddinge sjukhus ej bör komma till stånd,

2. att riksdagen hos regeringen begär att nya förhandlingar upptas i syfte att infria riksdagsbeslutet om en fortsatt sammanhållen utbildning och forskning vid en nedläggning av Serafimerlasarettet.

Bakgrund till frågan om flyttning av viss läkarutbildning m. m. vid nedläggning av Serafimerlasarettet

Socialutskottet har i betänkandet SoU 1976/77:39 lämnat en närmare redogörelse för Serafimerlasarettets historia och avtal berörande lasarettet m. m., varför utskottet här lämnar en mera översiktlig framställning härom.

Historik och avtal berörande Serafimerlasarettet m. m.

Serafimerlasarettet, som är beläget på Kungsholmen i Stockholm, började sin verksamhet år 1752. Vid lasarettet, som tillkom genom vissa av Kungl. Maj:t anvisade inkomster och genom penninginsamlingar, skulle bedrivas dels sjukvårdande verksamhet, dels undervisning av läkare. I början av 1810-talet inrättades i Serafimerlasarettets omedelbara grannskap ett särskilt institut för utbildning av läkare, som blev grunden till Karolinska institutet och som utnyttjade Serafimerlasarettet för utbildningen. I mitten av 1830-talet förenades överläkarbefattningarna i medicin och kirurgi vid lasarettet med motsvarande professurer vid Karolinska institutet, en anknytning som fortfarande består. Med tiden blev emellertid lokalförhållandena otillfredsställande såväl vid Serafimerlasarettet som vid Karolinska institutet. För

Karolinska institutet uppfördes därför på 1930-talet nya byggnader på Norrbackaområdet i Solna och i institutets grannskap ett nytt undervisningssjukhus, Karolinska sjukhuset, vars först uppförda enhet togs i bruk år 1937. Samma år övertog staten driften av Serafimerlasarettet som ställdes under gemensam förvaltning med Karolinska sjukhuset. Serafimerlasarettets funktion som undervisningssjukhus kom efter flyttningen av Karolinska institutet att ifrågasättas, och tanken uppkom att läkarutbildningen vid Serafimerlasarettet skulle flyttas till ett nytt undervisningssjukhus som skulle uppföras vid Sabbatsbergs sjukhus. Detta drevs av Stockholms stad. Riksdagen godkände år 1948 grunder för samarbete mellan staten och Stockholms stad i fråga om ny- och ombyggnad samt drift av Sabbatsbergs sjukhus för sjukhusets användande för undervisningsändamål. Vidare godkändes ett avtal mellan staten och Stiftelsen Serafimerlasarettet, å ena sidan, samt Stockholms stad, å andra sidan, varigenom Serafimerlasarettets fastigheter försåldes till staden. Det nya undervisningssjukhuset skulle stå färdigt den 1 januari 1961 då staden också skulle tillträda Serafimerlasarettet (prop. 1948:213, SU 1948:112, rskr 1948:227).

Av olika skäl kom det nya undervisningssjukhuset vid Sabbatsbergs sjukhus inte att uppföras. Mot denna bakgrund träffades i oktober 1961 mellan företrädare för staten och staden en överenskommelse angående nytt undervisningssjukhus i Stockholm m. m. Överenskommelsen innebar bl. a. att läkarutbildningen skulle förläggas till S:t Görans sjukhus – i stället för till Sabbatsbergs sjukhus – i kliniker och anläggningar vilka skulle vara färdigställda vid S:t Görans sjukhus senast den 31 december 1976 samt att huvudmannaskapet för Serafimerlasarettet skulle överlämnas till staden först den 1 juli 1968. 1961 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att godkänna överenskommelsen (prop. 1961:198, SU 1961:192, rskr 1961:400). På grundval av överenskommelsen träffades sedermera – år 1967 – särskilda avtal mellan staten och Stockholms stad om ändrat huvudmannaskap för och läkarutbildning vid Serafimerlasarettet samt angående omdaning av S:t Görans sjukhus till undervisningssjukhus, m. m. (prop. 1967:175, SU 1968:25, rskr 1968:62). Enligt avtalet om Serafimerlasarettet skulle staden från staten överta huvudmannaskapet för lasarettet den 1 juli 1968 och staden fr. o. m. samma dag upplåta lasarettet för klinisk läkarutbildning i oförändrad omfattning. Enligt avtalet om S:t Görans sjukhus, vilket skulle gälla under tiden den 1 juli 1967–den 31 december 1976, skulle bl. a. medicinska och kirurgiska kliniker upplåtas för klinisk läkarutbildning och forskning. I en protokollsanteckning i avtalet erinrades om att 1961 års överenskommelse bl. a. innebar att nämnda kliniker skulle vara färdigställda senast den 31 december 1976 och att undervisning och forskning skulle bedrivas vid Serafimerlasarettet i oförändrad omfattning intill dess nya medicinska och kirurgiska kliniker vid S:t Görans sjukhus kunde tas i bruk.

Bilaga 2

Redan år 1972 kom emellertid 1967 års avtal om S:t Görans sjukhus att ersättas av ett avtal om läkarutbildning i Stockholm mellan staten och Stockholms läns landstingskommun, som den 1 januari 1971 övertagit huvudmannaskapet för sjukvården i Stockholms stad (prop. 1972:144, SoU 1972:43, rskr 1972:328). Avtalet, som skulle gälla under åren 1972 och 1973, tillkom bl. a. för att man skulle få en avtalsreglering, som var enhetlig för all läkarutbildning vid de kommunala sjukvårdsenheterna i Stockholms län och som anslöt sig till vad som gällde beträffande läkarutbildning och forskning vid kommunala undervisningssjukhus inom andra sjukvårdsområden. Enligt avtalet skulle staten och landstingskommunen i samråd bestämma vilka enheter inom landstingskommunens sjukvårdsorganisation som skulle tas i anspråk för läkarutbildning och i förekommande fall forskning. Bland sjukhus som var upplåtna för detta ändamål angavs bl. a. Serafimerlasarettet samt vissa kliniker m. m. vid S:t Görans sjukhus, dock ej medicinska och kirurgiska kliniker vid sjukhuset. I en protokollsanteckning angavs att parterna var överens om att särskilda förhandlingar om tillhandahållande av resurser för läkarutbildningen och forskningen inom landstingskommunens sjukvårdsorganisation skulle tas upp efter det att Serafimerlasarettet inte längre stod till förfogande.

1972 års avtal ersattes år 1974 av ett avtal för åren 1974–1976 (prop. 1974:93, SoU 1974:26, rskr 1974:239) och 1974 års avtal har ersatts med ett den 2 maj 1977 dagtecknat "avtal om läkarutbildning och forskning i Stockholms län (LUA 77 Stockholm)", vilket gäller under åren 1977 och 1978 och vilket godkänts av regeringen i januari i år med stöd av riksdagens bemyndigande (prop. 1977/78:3, SoU 1977/78:8, rskr 1977/78:27). 1974 års och 1977 års avtal överensstämmer i huvuddrag med 1972 års avtal. Den nämnda protokollsanteckningen i 1972 års avtal återfinns dock inte i de senare avtalen.

Enligt LUA 77 Stockholm samarbetar staten och landstingskommunen på de villkor som anges i avtalet "för att tillhandahålla Karolinska institutet resurser – utöver dem vid Karolinska sjukhuset – för grundläggande utbildning för läkarexamen inom de kliniska ämnesområdena samt för forskning, inklusive forskarutbildning, inom dessa områden".

I en anmärkning i avtalet anges de enheter inom landstingskommunens sjukvårdsorganisation som vid tiden för avtalets träffande är upplåtna för läkarutbildning och forskning. Dessa är Huddinge sjukhus och Serafimerlasarettet samt vissa kliniker vid Roslagstulls, S:t Görans, Sabbatsbergs, S:t Eriks och Danderyds sjukhus samt Södersjukhuset. Vid upplåtna enheter tillhandahåller landstingskommunen personal, lokaler, utrustning, övriga nyttigheter och service mot statliga investerings- och driftersättningar.

Bilaga 2

Nuvarande verksamhet vid Serafimerlasarettet m. m.

Serafimerlasarettet har f. n. ca 330 vårdplatser, varav ca 190 vid en allmänmedicinsk klinik, ca 120 vid en allmänkirurgisk klinik, ca 10 vid en intagningsavdelning och ca 10 vid en enhet för intensivvård. För den medicinska serviceverksamheten finns resurser inom anestesi, klinisk kemi, klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi, patologi och röntgen. Serafimerlasarettet är som ovan nämnts i sin helhet upplåtet för läkarutbildning vid Karolinska institutet och forskning. Klinikerna/enheterna för allmänmedicin, allmänkirurgi, klinisk kemi, klinisk bakteriologi och klinisk fysiologi vid Serafimerlasarettet utgör tillika institutioner inom Karolinska institutet med uppgift att bedriva forskning/forskarutbildning och grundutbildning. Följande på Karolinska institutets personalförteckning upptagna tjänster som professor och biträdande professor är placerade vid dessa institutioner vid lasarettet, nämligen en som professor i medicin (innehavare Gunnar Biörck), en som professor i kirurgi (Dag Hallberg), en som biträdande professor i klinisk kemi (Eric Hultman), en som biträdande professor i klinisk bakteriologi (Gösta Tunevall) samt en som biträdande professor i klinisk fysiologi (tjänsten är f. n. vakant och uppehålles av vikarie). Nämnda tjänster är förenade med befattningar som överläkare hos landstingskommunens hälso- och sjukvårdsnämnd, och innehavarna ansvarar i egenskap av överläkare för sjukvården m. m. vid ovannämnda kliniker och enheter vid lasarettet.

För läkarutbildningen och forskningen finns i övrigt ett 35-tal tjänster vid Serafimerlasarettet, som är upptagna på Karolinska institutets personalstat. Antalet tjänster på hälso- och sjukvårdsnämndens stat uppgår omräknade till heltidstjänster till drygt 700 tjänster.

Läkarutbildningen vid Serafimerlasarettet omfattar bl. a. undervisning i klinisk mikrobiologi och kurser i klinisk kemi och i klinisk fysiologi för ca 90 studerande under deras tredje studieår (det s. k. propedeutiska stadiet) samt utbildning i medicin under fem månader och utbildning i kirurgi under fem månader för ca 90 studerande under deras fjärde studieår.

Vissa bestämmelser om tjänster som professor och biträdande professor inom högskoleorganisationen m. m.

I den nya högskoleorganisationen fastställs indelningen i institutioner av högskoleenheterna. Benämning och huvudsaklig inriktning av tjänster som professor fastställs av regering och riksdag, medan närmare beskrivning av ämnesinnehåll i mån av behov fastställs av universitets- och högskoleämbetet.

När tjänst som bl. a. professor eller biträdande professor blir ledig, skall prövning ske om tjänsten bör återbesättas med oförändrat innehåll, ges

ändrat ämnesinnehåll, ersättas med annan lärartjänst eller dras in. Förfarandet regleras i 19 kap. 22–27 §§ högskoleförordningen (1977:263).

Riksdagen bemyndigade år 1966 (prop. 1966:1 bil. 10 s. 361, SU 1966:42 s. 4, rskr 1966:125) regeringen att besluta om ändrad benämning av tjänst som professor utan riksdagens hörande. Riksdagen uttalade därvid, med hänvisning till riksdagens intresse för de högre forskartjänsternas inriktning, att riksdagen skall underställas frågan då detta kan ske utan att ärendet fördröjs. I övriga fall bör beslut om ändrad benämning i efterhand redovisas för riksdagen.

Förfarande har inletts för omprövning enligt ovannämnda bestämmelser i högskoleförordningen beträffande följande vid Serafimerlasarettet placerade tjänster, nämligen dels den vakanta tjänsten som biträdande professor i klinisk fysiologi, dels tjänsterna som professor i medicin och som biträdande professor i klinisk bakteriologi med hänsyn till att innehavarna av dessa tjänster uppnår den nedre gränsen för pensioneringsperioden år 1981.

Tidigare riksdagsbehandling av frågan om flyttning av viss läkarutbildning från Serafimerlasarettet m. m.

Mot bakgrund av att Stockholms läns landstingskommuns hälso- och sjukvårdsförvaltning planerade att lägga ned Serafimerlasarettet i slutet av år 1979 och Karolinska sjukhuset stod inför en stor och svår ombyggnad, som under avsevärd tid skulle komma att försvåra sjukvården och den medicinska undervisningen vid detta sjukhus, begärdes i en under riksmötet 1976/77 väckt motion att staten tills vidare skulle ta ansvaret för Serafimerlasarettets fortsatta bestånd och verksamhet i första hand genom att 1967 års avtal om S:t Görans sjukhus åter skulle sättas i kraft med de modifikationer som ändrade förhållanden kunde motivera och – om detta inte var möjligt – i andra hand genom att staten återtog huvudmannaskapet för Serafimerlasarettet och ställde det under en med Karolinska sjukhuset gemensam ledning.

På förslag av socialutskottet i betänkandet SoU 1976/77:39 avslog riksdagen motionen. Utskottet anförde bl. a. följande.

Den kliniska utbildningen av läkare och den kliniska forskningen i vårt land bedrivs till övervägande del vid kommunala undervisningssjukhus på grundval av samarbetsavtal mellan staten och sjukvårdshuvudmännen. En grundläggande princip i dessa avtal, som innebär att sjukvårdshuvudmännen mot vissa ersättningar ställer personal, lokaler och utrustning m. m. till förfogande för utbildnings- och forskningsändamål, är att staten och sjukvårdshuvudmännen i samråd bestämmer vilka sjukvårdsenheter som skall tas i anspråk för läkarutbildningen och forskningen. Utskottet anser sig ha anledning räkna med att den strävan till samförstånd som hitintills ådagalagts, då det gäller att tillgodose läkarutbildningens och forskningens behov, kommer att prägla även de förhandlingar som krävs för en flyttning av

läkarutbildningen och forskningen från Serafimerlasarettet. Enligt utskottets mening är en förutsättning för att Serafimerlasarettet skall kunna läggas ned att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kan beredas på annat håll inom sjukvårdsområdet. Ett alternativ som bör övervägas är den av motionärerna aktualiserade lösningen med en överflyttning av verksamheten till S:t Görans sjukhus. Då frågan om hur den läkarutbildning och forskning som nu bedrivs vid Serafimerlasarettet skall tryggas i framtiden är en fråga som i enlighet med det anförda måste lösas genom förhandlingar mellan staten och Stockholms läns landsting erfordras f. n. inte någon åtgärd av riksdagen med anledning av motionen 1976/77:702.

Utskottet

Serafimerlasarettet har sedan 1830-talet varit knutet till Karolinska institutet för utbildning av läkare m. m. Lasarettet, som numera drivs av Stockholms läns landstingskommun, har f. n. ca 190 vårdplatser vid en allmänmedicinsk klinik och ca 120 vårdplatser vid en allmänkirurgisk klinik. Vid lasarettet finns bl. a. tre centrallaboratorier, nämligen ett kliniskt kemiskt, ett kliniskt bakteriologiskt och ett kliniskt fysiologiskt.

Senast genom ett år 1977 mellan staten och Stockholms läns landstingskommun träffat avtal om läkarutbildning och forskning i Stockholms län (LUA 77 Stockholm), vilket gäller under åren 1977 och 1978, har nämnda kliniker och laboratorier upplåtits för grundläggande utbildning för läkarexamen samt för forskning, inklusive forskarutbildning, vid Karolinska institutet, inom vars organisation klinikerna och laboratorierna utgör institutioner. Avtalet omfattar även Huddinge sjukhus i dess helhet samt kliniker eller andra enheter vid Roslagstulls, S:t Görans, Sabbatsbergs, S:t Eriks och Danderyds sjukhus samt vid Södersjukhuset.

Vid Serafimerlasarettet är bl. a. placerade två vid Karolinska institutet inrättade tjänster som professor, nämligen i medicin och i kirurgi, samt tre vid nämnda institut inrättade tjänster som biträdande professor, nämligen i klinisk kemi, i klinisk bakteriologi och i klinisk fysiologi. Med nämnda tjänster är förenade tjänster som överläkare hos Stockholms läns landstingskommun. Innehavarna av tjänsterna ansvarar i egenskap av professor eller biträdande professor för läkarutbildningen och forskningen och i egenskap av överläkare för sjukvården m. m. vid ovannämnda kliniker och laboratorier vid Serafimerlasarettet. Då tjänsten som biträdande professor i klinisk fysiologi är vakant och innehavarna av tjänsterna som professor i medicin och som biträdande professor i klinisk bakteriologi uppnår nedre gränsen för pensioneringsperioden år 1981 har förfarande enligt 19 kap. 22–27 högskoleförordningen (1977:263) inletts för s. k. omprövning av tjänsterna, dvs. prövning om tjänsterna bör återbesättas med oförändrat innehåll, ges ändrat ämnesinnehåll, ersättas med annan lärartjänst eller dras in.

Bilaga 2

Varje år tas vid Serafimerlasarettet ca 90 medicine kandidater emot för utbildning i medicin och i kirurgi samt lika många för utbildning vid laboratorierna.

Mot bakgrund av att Stockholms läns landstingskommun anmält avsikt att lägga ned Serafimerlasarettet omkring årsskiftet 1979-1980 har statens förhandlingsnämnd den 30 mars i år haft överläggningar med företrädare för landstingskommunen. Med skrivelse i april i år har förhandlingsnämnden för regeringens prövning överlämnat en principöverenskommelse med anledning av Serafimerlasarettets nedläggning, vilken intagits i protokoll fört vid nämnda överläggningar. Enligt uppgörelsen skall läkarutbildningen vid Serafimerlasarettet överflyttas till Danderyds sjukhus vårterminen 1980 under det att tjänsterna som professor i medicin och kirurgi samt som biträdande professor i klinisk bakteriologi, klinisk fysiologi och klinisk kemi skall placeras vid Huddinge sjukhus. Vissa övergångsåtgärder m. m. skall vidtas.

Med anknytning till nämnda uppgörelse har en överenskommelse om statlig investeringsersättning träffats varigenom ersättningen från staten har fastställts för erforderliga lokaler och utrustning vid Danderyds sjukhus med anledning av överflyttningen. Ersättningsbeloppet uppgår till 10 milj. kr. i kostnadsläget november 1977, sedan avdrag har gjorts för avlösning av vissa statens investeringskostnader vid Serafimerlasarettet, S:t Eriks sjukhus och Sabbatsbergs sjukhus m. m.

Statsrådet Troedsson anför i propositionen 1977/78:177 att hon erfarit att chefen för utbildningsdepartementet kommer att i budgetpropositionen 1979 föreslå regeringen att inhämta riksdagens bemyndigande att inrätta en personlig tjänst som professor i medicin vid Karolinska institutet, förenad med tjänst som överläkare vid Karolinska sjukhuset för professorn Gunnar Biörck, som nu innehar den professur i medicin vilken – i enlighet med vad ovan anförts – placeras vid Huddinge sjukhus. Gunnar Biörck uppnår den nedre gränsen för pensioneringsperioden år 1981.

Efter att ha redovisat den diskussion som föregått den träffade uppgörelsen anför statsrådet Troedsson vidare att hon – efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet – anser att uppgörelsen om viss omdisposition inom de för läkarutbildningen m. m. upplåtna enheterna inom Stockholms läns landstingsområde bör godtas samt påpekar att det ankommer på regeringen att för statens del godkänna protokollet med bilagd investeringsöverenskommelse.

Genom propositionen har regeringen berett riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad i propositionen sålunda anförts.

Som bakgrund till förslagen i de två motioner – motionen 1977/78:1976 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) och motionen 1977/78:1979 av Inga Lantz m. fl. (vpk) – som väckts med anledning av propositionen, får utskottet nämna följande.

Bilaga 2

I en under riksmötet 1976/77 väckt motion begärdes med hänsyn till att Stockholms läns landstingskommuns hälso- och sjukvårdsnämnd förutskickat att Serafimerlasarettet skulle läggas ned den 1 november 1979 att staten skulle tills vidare ta ansvaret för lasarettets fortsatta bestånd och verksamhet. I det av socialutskottet förra året med anledning av motionen avgivna och av riksdagen godkända betänkandet SoU 1976/77:39 – vari socialutskottet föreslog avslag på motionen – framhöll utskottet att en förutsättning för att Serafimerlasarettet skall kunna läggas ned är att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kan beredas på annat håll inom sjukvårdsområdet och att ett alternativ som borde övervägas var en i motionen aktualiserad lösning med en överflyttning av verksamheten till S:t Görans sjukhus. Utskottet hänvisade till att frågan om hur den läkarutbildning och forskning som bedrivs vid Serafimerlasarettet skall tryggas i framtiden är en fråga som måste lösas genom förhandlingar mellan staten och landstingskommunen.

I motionen 1977/78:1976 framhålls sammanfattningsvis bl. a. att statens förhandlingsnämnd inte behövt och inte skolat avvika från det av utskottet sålunda uttalade kravet på likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning på annat håll inom sjukvårdsområdet för att Serafimerlasarettet skall få läggas ned. Förhandlingsnämnden borde enligt motionären ha påfordrat att lasarettets kliniska institutioner sammanhållna skulle ha flyttats till antingen S:t Görans sjukhus, Danderyds sjukhus eller Södersjukhuset samt att någon nedläggning av Serafimerlasarettet inte skulle få ske förrän erforderliga resurser står till förfogande på något av dessa sjukhus. Motionären framhåller i anslutning härtill bl. a. bestämmelsen i 5 § högskolelagen (1977:218) om att verksamheten inom högskolan skall anordnas så att samband mellan utbildningen, forskningen och utvecklingsarbetet främjas. Motionären påpekar vidare bl. a. att prövningen av inriktningen av ovannämnda tjänst som professor i medicin och av ovannämnda tjänster som biträdande professor i klinisk fysiologi och i klinisk bakteriologi skall ske enligt bestämmelserna i högskoleförordningen om omprövning av tjänst. Mot nu nämnd bakgrund begär motionären att riksdagen skall ge regeringen till känna att principöverenskommelsen med anledning av Serafimerlasarettets nedläggning inte bör godtas och att förhandlingsfrågan bör återförvisas till statens förhandlingsnämnd för beaktande av vad i motionen anförts om villkoren för en överflyttning av undervisningen och forskningen från Serafimerlasarettet och om omprövning av tre tjänster. Vidare begär motionären att riksdagen uttalar att de förslag vartill förnyade förhandlingar kan leda skall underställas riksdagen.

I motionen 1977/78:1979 framhålls bl. a. fördelarna med en sammanhållen utbildning och forskning. Motionärerna begär dels att riksdagen uttalar att den i propositionen föreslagna uppdelningen av undervisning och forskning

mellan Danderyds sjukhus och Huddinge sjukhus inte bör komma till stånd, dels att riksdagen hos regeringen begär att nya förhandlingar upptas i syfte att infria riksdagsbeslutet i fjol om en fortsatt sammanhållen utbildning och forskning vid en nedläggning av Serafimerlasarettet.

Utskottet avstår från att yttra sig i ärendet i vad avser statsrådet Troedssons uttalande rörande en personlig tjänst som professor i medicin vid Karolinska institutet förenad med tjänst som överläkare vid Karolinska sjukhuset för professorn Gunnar Biörck.

Beträffande ärendet i övrigt vill utskottet framhålla att utskottet – såsom redovisats ovan – i fjol uttalade att en förutsättning för att Serafimerlasarettet skall kunna läggas ned är att likvärdiga resurser för sammanhållen utbildning och forskning kan beredas på annat håll inom Stockholms sjukvårdsområde. Enligt utskottets mening har det därefter inte inträffat någon omständighet som ger anledning till ändrat ställningstagande i frågan.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av propositionen 1977/78:177 i här aktuell del samt motionerna 1977/78:1976 och 1977/78:1979 bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:177, såvitt avser frågan om flyttning av viss läkarutbildning m. m. vid nedläggning av Serafimerlasarettet (p. 5 i hemställan i propositionen), samt motionen 1977/78:1976 och motionen 1977/78:1979 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 5 oktober 1978

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Erik Larsson (c), Karin Andersson (c), John Johnsson (s), Ivar Nordberg (s), Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Ulla Tillander (c), Stig Alftin (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m)[1], Lena Öhrsvik (s), Iris Mårtensson (s) och Blenda Littmarck (m).

[1] Gunnar Biörck i Värmdö (m) har ej deltagit i behandlingen av ärendet såvitt avser frågan om en personlig professur för honom.

GOTAB 61689 Stockholm 1979